

פתח דבר

דבר קיומה של מיסטיקה יהודית מקובל כיום ומוכן מאליו. שדה המחקר המוקדש לקבלה, לחסידות ולזרמים אחרים הנחשבים מיסטיקה יהודית זוכה למעמד מרכזי ויוקרתי במדעי היהדות. המיסטיקה היהודית נתפסת כביטוי יהודי ספציפי של התופעה המיסטית כפי שזו הוגדרה החל משלהי המאה התשע-עשרה – תופעה אוניברסלית שביסודה חוויה של מפגש בלתי-אמצעי עם האל, או עם מציאות טרנסצנדנטית.

בספר זה נפרשת הטענה שזיהוי הקבלה והחסידות עם מיסטיקה איננו מובן מאליו: המושג "מיסטיקה יהודית" הופיע לראשונה במאה התשע-עשרה, והפך לנפוץ רק בשלהי המאה התשע-עשרה ובראשית המאה עשרים. נידונים כאן ההקשרים ההיסטוריים והחברתיים שהביאו להבניית המושג "מיסטיקה יהודית", ונבחנת התקבלותו של המושג הזה כקטגוריה שכווננה את מחקר הקבלה והחסידות באקדמיה והשפיעה על עיצובן של תנועות קבליות וחסידיות בנות זמננו. מטרתו של הספר היא לברר את הגנאלוגיה של המושג "מיסטיקה יהודית" ולחשוף את ההנחות התיאולוגיות והפוליטיות העומדות ביסוד המחקר האקדמי של הקבלה והחסידות.

העיון הביקורתי שלי במושג המיסטיקה היהודית ובמחקר האקדמי של הקבלה התעורר לפני שנים אחדות, כאשר ערכתי מחקר על הקבלה במאה העשרים (בתמיכת הקרן הישראלית למדע, פרויקט 809/05). בכמה מהיבטי הגנאלוגיה של המיסטיקה היהודית דנתי במחקרים קודמים שלי – "גרשם שלום וחקר המיסטיקה היהודית בת ימינו" (הוס תשס"ג); "המיסטיקציה של הקבלה והמיתוס של המיסטיקה היהודית" (הוס תשס"ז); "התיאולוגיות של חקר הקבלה" (הוס תשע"ב); ובמאמרי על המצאת המיסטיקה היהודית והתקבלותו של אברהם אבולעפיה בקבלה העכשווית (Huss 2008b). בספר זה חזרתי לעסוק בחלק מהנושאים האלה במסגרת רחבה יותר.

ברצוני להודות ליהודה שנהב, עורך סדרת "הקשרי עיון וביקורת", על העניין שגילה בספר, על קריאתו המדוקדקת ועל הערותיו הביקורתיות והמאתגרות,

פתח דבר

שתרמו רבות לחידוד טענותיי ולהבהרתן. רוב תודות ליוסי חיות, העורך המדעי המלווה של הספר, על הערותיו ועצותיו שתרמו מאוד לעיצובו של הספר ולשיפורו. תודה מיוחדת לאמנון רז-קרקוצקין, ליונתן מאיר ולעודד ישראלי שקראו את כתב היד והעירו לי הערות חשובות ומועילות. תודות להוצאת מכון ון ליר ולד"ר טל כוכבי העומדת בראשה; לעדו ליטמנוביץ, העורך המדעי היוצא, ולאסף שטול-טראורנינג, העורך המדעי הנכנס, תודה על הערותיהם ועל עצותיהם הטובות, ותודה ליונה רצון המפיקה האחראית. אני מודה לאסף נברו, יוסי שווייג ומאיה וייצמן, שסייעו במחקר ובשלבים שונים של כתיבת הספר. ולבסוף, אני רוצה להודות בכל לב ללידר ארצי על עריכת הלשון היסודית והקפדנית שלה, שתרמה מאוד לצורתו הסופית של הספר.

הספר מוקדש לילדיי האהובים, מיכל, מירב ואייל.